

İSLAM HUKUKUNDA AV, AVCILIK VE BAZI GÜNCEL PROBLEMLER

Mustafa BORAN*

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Geliş tarihi: 1 Mart 2022
Düzeltilme tarihi: 29 Mayıs 2022
Kabul tarihi: 30 Mayıs 2022

Anahtar Kelimeler:

İslam hukuku, av,
avcılık, hayvan sevgisi,
çevre

Keywords:

Islamic law, the game,
hunting, animal welfare,
environment

ÖZET

İslam hukukunda avlanmak Kitap, Sünnet ve icmâ ile mubah sayılmıştır. Mubah; yapılmasında bir sakınca olmayan, yapılmadığı zaman da bir günah terettüp etmeyen hususlardır. Meşru ölçüler içerisinde avcılık caiz görülmüştür. Ancak gereksiz yere avlanmak, istifade kastı olmadan av hayvanını vurmak caiz görülmemiştir. Fıkıh kitaplarımızda av ve avcılık ile ilgili hükümler genişçe ele alınmıştır. Avlanacak hayvan, avlanan kimse, eğitilmiş hayvan ile avcılık konularında hükümler belirlenmiştir. Avcılığın hayvan kesimi ile ilgisi vardır. Dinimiz öldürmeyi değil, yaşatmayı esas alır. Hayvanların da belirli bir süre yaşama hakkı vardır. Ayrıca dinimizde hayvan sevgisi, hayvanlara ve bütün canlılara merhamet esas alınmıştır. Avcılığa bu esaslar çerçevesinde sınırlı izin verilmiştir. Bugün modern kanun metinlerinde de avcılık konusunda sınırlamalar, belli şartlar konulmuştur. Avcılığa ruhsat verilmesinin en önemli sebeplerinden birisi gıda ihtiyacını karşılamaktır. Günümüzde avcılık ile et ihtiyacını karşılamak pek mümkün görünmemektedir. Tam tersine bugün yaban hayvanlarının yaşam alanlarına müdahale, aşırı avlanma gibi sebeplerle yaban hayatı tehlikeye girmiştir. Bazı hayvan türlerinin nesli tükenmiş, bazıları da tükenmek üzeredir. Bu sebeple kara avcılığı sınırlı kalmıştır. Denizlerde su ürünlerinin birçoğu aşırı avlanma ile tehlike altında kalmıştır. Ayrıca denizlerde meydana gelen aşırı kirlilik deniz ürünlerine de yansımaktadır. Bu sebeple çevreyi temiz tutmak ve atık suları ileri derecede arıtmak lazım gelmektedir. Günümüzde avcılık konusunda meydana gelen bu gelişmeler çerçevesinde alan son derece daralmıştır. Bu makalede, av ve avcılık konuları İslam hukuku çerçevesinde ele alınarak hayvan sevgisi ve çevre gibi güncel bazı değerlendirmelere de kısaca yer verilmiştir.

THE GAME, HUNTING AND SOME CURRENT ISSUES IN ISLAMIC LAW

ABSTRACT

In Islamic law, hunting is permitted by the Book, Sunnah, and Ijma. Licit means following Islamic law and applying strict conformity to the provisions of and what is regulated by Islamic law so that the people are allowed to do or not to do anything. Concerning the legitimate limits, hunting is justified. In contrary to this, gratuitously hunting is not approved, as well as hitting the games randomly. Our fiqh acts comprehensively evaluate the game and hunting and describe the judgments on the game to be hunted, hunter,

*Sorumlu Yazar: Mustafa BORAN, E-mail: mustafa.boran@comu.edu.tr Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-2345-6789>

sporting animal, and hunting. Hunting subject is related to slaughtering. Our religion's idea is to make, not to kill any living things. The animals also have the right to live for a certain period. In addition to that, our religion is grounded on the facts "animal welfare" and "treating all beings with mercy." Therefore, hunting is restricted following these principles under the limitations and terms set out by the current laws and regulations by the sharia. One of the most legitimate reasons for hunting is to meet the need for food. Based on the current facts, hunting cannot meet the need of meat today. However, on the contrary, the hunters endanger the wildlife by destroying animal habitats with excessive hunting. Some animal species are critically endangered while others are virtually extinct, thereby restricting ground of hunting. Again, overfishing is the most severe threat to the fish species too. Additionally, sea pollution leads to the death of sea animals. Therefore, keeping the environment clean and treating wastewater efficiently have gained significant importance in today's world. Overall, hunting today is negatively affected by these realities. In this article, the game and hunting issues are discussed within the framework of Islamic law, and some current assessments concerning the animal love and environmental protection are also briefly mentioned.

1. Giriş

Av ve avcılık konusu fıkıh kaynaklarımızda genelde “*kitabu’sayd ve’z-zebâih*” bölümlerinde hayvan kesimi ile beraber ele alınmıştır. Çünkü av hayvanlarının etinin yenmesi hayvan kesimi ile ilgili olmaktadır. Bu bölümlerde avlanacak kimsede aranılan şartlar, kitap ehlinin avı, avlanacak hayvanda aranılan şartlar, eğitilmiş hayvan ile ilgili hükümler yer almaktadır (Kudûrî, (ö. 428/1037)1966.; Serahsî, (ö. 483/1090 [?]) ts.; Şirbînî, (ö. 977/1570) 1997.; Sahnûn, (ö. 240/854)1323).

Avcılık tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Çünkü et, insan için en temel besinlerden birisidir. Sağlıklı et elde etmenin yollarından birisi de tarih boyunca avcılık olmuştur. Avcılık et ihtiyacı karşılamanın yanında bir spor olarak görülmüştür. Vatan müdafaası için savaşa daima hazır olmanın vesilesi yapılmıştır. Ancak günümüzde avcılık konusunda ele alınması gereken yeni konular vardır. Zira insan nüfusunun çoğalması, yabani hayvanların yaşam alanlarını daraltmıştır. Birçok hayvanın nesli tükenmiş veya tükenmeye yüz tutmuştur. Ateşli silahların çoğalması aşırı avlanmaya sebep olmuştur. Denizlerde kirliliğin artması ve

aşırı avlanma deniz ürünlerinin azalmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler avcılık ile ilgili hükümlerin günümüzde yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştır. Diğer yönden vegan, vejeteryan olan insanlar ve bazı hayvanları çok sevdiklerini söyleyen kişiler hayvanların hiçbir şekilde kesilmesini, avlanmasını uygun görmemekte bu durumu canlılara merhametsizlik olarak telakki etmektedir. Vejeteryanlar kırmızı etten deli dana hastalığı geçebileceğini, tavuklara hormon verildiğini, balıkların sudaki kirlenmeden etkilendiğini, bu gibi sebeplerle en sağlıklı beslenmenin bitkisel beslenme olduğunu iddia etmektedirler (Anonim, 2022a). Bu nedenle bu tür görüşlerin değerlendirilmesi de gerekmektedir.

Bu çalışmada İslam hukukunda avcılık konusundaki hükümler çerçevesinde bazı güncel problemlere temas edilmesi hedeflenmiştir. Avcılığın değişen şartlara göre yeniden ele alınması düşünülmüştür. Bu konuda çalışma yapacaklara faydalı olunması ümit edilmiştir.

Avcılık tabiatla canlılar arasında doğal olarak zaten mevcuttur. Canlılar birbirinin besin zincirini oluşturmaktadır, denizlerde büyük balıklar küçük balıkları avlar, kuşlar böcekleri toplayıp yer, doğan, şahin, atmaca gibi yırtıcı kuşlar diğer kuşları avla-

arak beslenir. Karada yaşayan hayvanların da birçoğu avlanarak gıdasını temin eder. Yılanlar yazın fareleri yer, kışın da fareler kış uykusunda olan yılanları yer. Bu avcılık dünden bugüne devam ettiği gibi yarın da devam edecektir, bunun sonlanması mümkün görünmemektedir. Bu çalışmada bizim üzerinde duracağımız insanların av ve avcılık karşısındaki güncel durumudur.

2. Avlanmanın Hükümü

İslam hukukunda avlanmak normal şartlarda meşru ve helâl kazanç yollarından birisi olarak görülmüştür. Mekke-i Mükerrime'nin Harem sınırları dışında mubah kılınmıştır. Avlanmanın caiz oluşu Kitap, Sünnet ve icmâ ile sabit olmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de; *“İhramdan çıktığınız zaman avlanınız”* (Maide, 5/2) buyrulmuştur. Bu ayette avlanma konusu emir kipiyle gelmiştir. Emir kipiyle gelen ibarenin en az ifade ettiği hüküm mubahlık olarak anlaşılmıştır (Serahsî, ts). Mubahın değişik tanımları yapılmıştır. Onlardan bazısını burada zikretmek uygun olacaktır. Mubah; şer-i şerifte yapılması ve terk edilmesi eşit seviyede olan şeydir. Yapana sevap, terk edene günah olmayan hususlardır. Akıllı olan bir kimsenin şeran yapmak ile terk etmek arasında serbest bırakıldığı fiildir (Lâmişî, 1995). Yapılması aklen caiz görülen, haramlığı ancak bir delil olduğu zaman sabit olan şeylere denilmektedir (Debûsî, 2001).

Avın meşru olması için avlanılan hayvanın etinin yenir olup olmaması arasında fark yoktur. Eti yenmeyen hayvanlar da derisi için veya zararından korunmak için avlanabilir (Serahsî, ts.). *“Deniz avı ve onu yemek size de yolculara da, geçimlik olarak helâl kılınmıştır”* (Maide, 5/96) ayetinden de avlanmanın caiz olduğu anlaşılmıştır. Peygamber Efendimizin (s.a.v) av ve avcılık

konusundaki hadis-i şeriflerinde de avcılığın helâl olduğu bildirilmiştir (Buhari, 1981, “Sayd” 4, 10, 14; Müslim, 1981, “Sayd” 1, 12, 14, 54; Ebu Davud, 1981, “Sayd” 2; Tirmizî, 1981, “Sayd” 2.). Fakihler de avlanmanın mubah olduğunda görüş birliğine varmıştır (Serahsî, ts.; Kudûrî, 1966.; Şirbînî, 1997.; Sahnûn, 1323.; Şener, 1991).

Avlanmanın mubah olması, istifade ve ihtiyaç ile sınırlanmıştır. Keyif ve zevk için avlanmanın hükümü hakkında fakihler farklı içtihatlarında bulunmuşlardır. Sırf av zevkini tatmin etmek için hayvanları avlayıp bir tarafa atmak mekruh sayılmış, caiz görülmemiştir (Şener, 1991). İmam Mâlik (r.h) (ö. 179/795) eğlence maksadıyla yapılan avlanmayı yararlanma amacı olsa bile mekruh görmüştür. Buna delil olarak da Peygamberimizin (s.a.v) bir hayvanın ancak yemek maksadıyla avlanılmasına izin verdiğini, aynı zamanda ihtiyaçtan fazla yapılan avlanmayı yasakladığını göstermiştir (Nevevî, 1983).

3. Avlanma Sebepleri

3.1. Et ihtiyacını temin etme

Avlanmanın meşru kılınmasının sebeplerinden birisi et ihtiyacını karşılamaktır. Ayetlerde cennet nimetleri sayılırken insanların severek yiyeceği kuş eti zikredilmektedir (Vâkıa, 56/21). Kuş eti genelde avlanma suretiyle elde edilmektedir. Özellikle tarihi süreç içerisinde hasta olan kimselerin şifa bulması için taze av eti yedirilmesi cihetine gidilmiştir.

Tarih boyunca av ve avlanma temel gıda elde etmek için insanların yapageldiği önemli bir uğraş olmuştur. İslam tarihinde peygamberlerin hayatında av eti yediklerine dair haberler vardır. Nitekim İbrahim aleyhisselam Mekke-i Mükerrime'de bu-

lunan oğlu İsmail aleyhisselamı zaman zaman görmek için giderdi. İşte böyle bir gi-dişinde İsmail aleyhisselamın evine vardığında kendisini evde bulamamış onun eşi ile görüşmüştür. İsmail aleyhisselamın nerede olduğu sorulduğunda avda olduğu söylenmiştir. Ne yiyip içtikleri sorulduğunda av eti ve su cevabı verilmiştir (Taberî, ts.). Bu haberler o devirde bazı yörelerde av etinin temel besin kaynağı olduğunu göstermektedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) av etinin Allah'ın insanlara yiyecek olarak verdiği bir ikramı olduğunu bildirmiştir (Müslim, 1981, "Hac", 57; Tirmizî, 1981, "Hac" 25). Bu ikramdan kişi kendisi avlanarak veya avlanan kimselerden satın alarak, aşırıya kaçmadan istifade edebilir.

Gerçekten günümüzde de et, en temel protein kaynaklarındandır. Ancak bugün avlanmak suretiyle insanların et ihtiyacını tam olarak karşılanması mümkün gözükmemektedir. Avlanmak için ruhsat, izin, silah gerekmektedir (4915 sayılı kara avcılığı kanunu). Bunlar için yapılacak masraf çoğunlukla avın bedelini geçmektedir. Bu sebeple kara avcılığı son derece sınırlı kalmaktadır.

Bazı kimseler av hayvanlarının etini sevdiğini söyleyebilir. Bunlar için başka çözümler bulunabilir. Örnek olarak karada en çok avlanan hayvanlardan birisi olan tavşanı çiftliklerde seri olarak üretip etinden istifade etmek mümkündür. Bildircını da aynı şekilde yetiştirmek, etinden ve yumurtasından istifade etmek mümkündür.

Deniz ürünlerinden avlanmak suretiyle istifade etmek bazı sınırlamalarla beraber bugün de mümkün olmaktadır. Deniz canlıları da aşırı kirlilik, aşırı avlanma gibi se-

beplerle azalmıştır. Balıkların yavrulama zamanında avlanma yasağı vardır. Bütün bunlara rağmen deniz ürünlerinden avlanmak suretiyle istifade etmek mümkündür.

3.2. Spor yapma

İlk insanlar avcılığa et ihtiyacını karşılamak ve avların derisinden istifade etmek için başlamıştır. Daha sonra avcılık bir spor olarak devam etmiştir. Eskiçağ ve Orta çağda avcılık idarecilerin ve askerlerin yaptıkları sportif oyun hâline gelmiştir. Günümüzde de avcılık kişilerin tek başına veya gruplar hâlinde yaptıkları spor olarak kabul edilmektedir (Erdem, 1991).

Atıcılık, binicilik, yüzücülük gibi sporlar dinimizde teşvik edilmektedir. Avcılık da atıcılık konusunda bir spor olarak görülmektedir. Aynı zamanda ormanlara av için gidildiğinde temiz hava almak, yürüyüş sporu yapmak da kendiliğinden meydana gelmektedir.

Spor yapmanın da ahlakı vardır. Spor yaparken çevreye zarar vermemek, insanları rahatsız etmemek, mala zarar vermemek, canlıları hedef yapmamak gerekir (Bozkurt, 2009). Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v) canlıların hedef olarak kullanılmasını yasaklamıştır (Buhârî, 1981, "Zebâih", 25; Müslim, 1981, "Şayd", 58, 59). Efendimiz (s.a.v) hayvanları hedef yapmanın caiz olmadığını haber vermiş, bunu yapanların lanete müstahak olduklarını bildirmiştir (Nesâî, 1981, "Dahâyâ", 41).

Günümüzde bu sporların yapılması için avcılık şart değildir. Atış talimi için hazırlanan muntazam atış poligonları vardır. Yürüyüş için de parkurlar vardır ve daha da geliştirilmesi mümkündür.

3.3. Savaşa hazır olma

Avcılığın bir faydası da vatani müdafaa etmek için daima savaşa hazır hâlde bulunmak olarak görülmüştür. Çünkü avcılık yapan kimse iyi bir atıcı olur. İyi bir atıcı da devamlı hareket hâlinde olduğu için idmanlıdır. Savaş hâli olduğunda kolayca intibak eder. Bu sebeple yakın zamana kadar avcılık savaşa hazırlık olarak görülmüştür. Ancak atıcılık için canlı hayvanı hedef yapmak savaşa hazırlık için bile olsa yukarıda ifade edildiği gibi caiz görülmemiştir (Müslim, 1981, “Şayd”, 58).

Tarihte, cahiliye döneminde ok ve yay ile avcılık yapılırdı. İslam tarihinde ilk defa Emeviler zamanında halifeler avcılığa başlamış, Abbasiler zamanında avcılık yaygınlaşmıştır. Karahanlılar, Selçuklular, Osmanlılar avcılığa çok önem vermiştir. Avcılık konusunda sultanların görevlendirdiği birimler ve çok sayıda avcı hayvan edindikleri bilinmektedir (Özaydın, 1991).

Günümüzde de savaş için hazır olmak önemlidir. Ancak savaşa hazır olmak için avcılığın fazla bir etkisi yoktur. Savaşa katılacak askerler genellikle devamlı, muvazaf olarak bulunmaktadır. Savaş aletleri düne göre çok farklılaşmış, modernleşmiştir. Değil birkaç avı koca şehirleri imha edecek kitle imha silahları yapılmıştır. Bu gelişmeler karşısında savaşa hazırlık ile avcılık arasında fazla bir alaka kalmamıştır.

3.4. Bilimsel araştırma amaçlı avlanma

Avlanma sebeplerinden birisi de bilimsel amaçlı avlanmadır. Yaban hayvanları, evcil hayvanlar gibi elimizin altında olmadıkları için onların üremesini, gelişim durumlarını, hastalıklarını vb. tespit etmek onların yakalanıp incelenmesiyle mümkün olmaktadır. Bu sebeple yapılan avcılık verilen izinler dâhilinde olmakta, hangi hayvanın avlanmasına izin verilmişse o hayvan

avlanarak incelenmektedir. Bilimsel amaçlı avcılıkta, daha çok tedavisi mümkün olmayacak derecede hastalıklı, sakat, üreme yeteneğini kaybetmiş, yaşlı hayvanların avlanmasına izin verilmektedir. Bilimsel amaçlı avcılık yapmak isteyenlerin çalıştıkları kurumdan bu maksatla avcılık yapmak için izin almış olmaları gerekmektedir. Ülkemizde avcılık ve yaban hayatını araştırma konusundaki bilimsel araştırmalar, 24 Ekim 2005 tarihli ve 25976 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan “Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” esas alınarak yapılmaktadır (Anonim, 2021a).

Yaban hayatının araştırılması günümüzde yaban hayvanlarının geçeceği güzergâhlara fotokapanlar kurulmak suretiyle de yapılmaktadır. Bu şekilde yaban hayatına zarar vermeden birçok gözlemler yapılabilmektedir.

3.5. Ticaret için avlanma

Avlanmanın bir sebebi de geçim kaynağı olmasıdır. Tarih boyunca av hayvanları avlanan insanların ihtiyacını karşılama yanında satılarak ticaret yapılma vesilesi olmuştur. Günümüzde kara avcılığının geçim kaynağı olması son derece azalmıştır. Deniz ürünlerinde ise balık, sünger, inci gibi canlıların avlanması amatör avcılığı geçmiş, profesyonel bir geçim kaynağı olmaya devam etmiştir (Erdem, 1991).

Deniz ürünleri, başta balık olmak üzere alım-satımı, dondurulmuş, konserve edilmiş olarak ihracat ve ithalatı yapılan ürünlerdir. Bu sektörde binlerce insan geçimini sağlamaktadır. Deniz ürünlerinin insan sağlığı açısından önemli olması da bu ürünlerin avlanma ve tüketiminde, ticaretinin yapılmasında etkili olmaktadır.

3.6. Zararı önlemek için avlanma

Avcılığa izin verilmesinin sebeplerinden birisi de yaban hayvanlarından gelecek zararı önlemedir. Bazı yaban hayvan türlerinin popülasyon büyüklüğü aşırı artarak yaşama alanlarını tahrip edebilmektedir. Doğal dengeyi sağlamak için burada avcılık gerekli olmaktadır. Bazı yaban hayvanları doğal yaşam alanlarına, tarım ürünlerine zarar verebilmekte, halk sağlığını tehdit edebilmektedir. Bazı yaban hayvanları tedavisi mümkün olmayan sakatlık ve hastalık sahibi olabilmektedir. Evcil hayvanlara, mala, cana saldırı meydana gelmekte, kamu yararını tehdit edebilmektedir. Ormanlara ve sulara zarar verebilmektedir. Bu durumlar da avlanmaya ruhsat sayılmaktadır (Anonim, 2021b).

Günümüzde zararı önleme amaçlı avlanmaya en fazla domuz avı örnek gösterilebilir. Domuz, çok hızlı üreyen bir hayvandır. Tarlalara, bağ ve bahçelere çokça zarar vermektedir. Bu sebeple süre avcılığı ile zararı azaltılmaya çalışılmaktadır. Etinden ve derisinden istifade edilememesi de sayılarının artmasında etkili olmaktadır. Son zamanlarda etrafında lavanta bitkisi olan tarlalara domuzun girmediği tespit edilmiştir (Anonim, 2016a). Domuzu öldürmek istemeyenler tarlasının etrafına lavanta dikkerek tedbir alabilir.

3.7. Turizm amaçlı avlanma

Avlanmanın bir çeşidi de turizm maksatlı yapılanıdır. Ülkemizde 1970 tarihlerinden itibaren turizm amaçlı avcılık yapılmaya başlamıştır. Turizm amaçlı avcılık 4915 sayılı kara avcılığını düzenleyen kanun çerçevesinde yapılmaktadır. Bu kanuna göre her sene yapılacak av kuralları tespit edilmektedir. Bu avlanmada avcılarının avladıkları yaban hayvanlarının diş, deri, boynuz

gibi organlarına hatıra olarak sahip oldukları ifade edilmektedir. Turizm amaçlı avcılığın yurt içini de yurt dışın da kapsadığı anlaşılmaktadır. Diğer turizm faaliyetlerinde olduğu gibi avcılık ile de turistler değişik yerleri gezip görme imkânına sahip olmaktadır (Uyanık ve Emir, ts.)

Turizm amaçlı avcılıkta yaban domuzu, yaban keçisi, yaban koyunu, karaca, çakal, tilki ve benzeri av hayvanları verilen izinler çerçevesinde ülkemizin belirli av bölgelerinde avlanmaktadır. Yabancıların avlanabilmesi için av turizmine yönelik izin belgeleri ve avcılık belgeleri gerekmektedir. Yabancıların avlanırken yanlarında refakatçi bulundurma mecburiyeti vardır. Bu gibi kriterlerle yabancılara ücret karşılığında avlanma müsaadesi verilmektedir (Uyanık ve Emir, ts.).

Turizm amaçlı avcılık her ne kadar belli kanun ve yönetmelikler çerçevesinde, sınırlı olarak yapılsa da bazı yönlerden eleştirilmektedir. Bu tür avcılık için haddinden fazla masraf yapılmaktadır. (Uyanık ve Emir, ts.) Bu da israf kapsamına girmektedir. Sadece zevk için bu kadar bu kadar masraf yaparak hayvanların öldürülmesi tasvip edilemez. İslam hukukuna göre de bu avcılıkta bir ihtiyacı karşılama olmadığı, harcanan para ve zaman, elde edilen kat kat fazla olduğu için uygun görülmecektir.

4. Avcıda Aranılan Şartlar

Hanefi mezhebine göre Müslüman bir kimsenin ve kitap ehlinin dini kurallara uygun olarak yaptıkları av helâldir, Mecusi'nin, dinden dönenin ve puta tapanın yaptığı av ise helal değildir. Avcının silahını ava atarken besmele çekmesi gerekmektedir, besmele çekilerek vurulan av yaralanırsa ölmüş olsa dahi eti helaldir. Avcı hayvanı

vurduktan sonra ölmeden yetişirse onu kesmesi icap eder, diri iken ava yetişir de vakit olmasına rağmen kesmezse o avın eti helal olmaz. Avcı silahı ile avı vurur sonra vurulan hayvan kaybolursa avcının onu araması gerekir, ararken avı ölmüş olarak bulursa eti yenir, aramaz da beklerse ölmüş olarak bulunduğunda o avın eti yenmez. Ava silah isabet ettikten sonra suya düştükten sonra ölürse o avın eti yenmez, çünkü vurulduğu için mi, suya düştüğü için mi öldüğü bilinmez, vurulduğu için ölmüş olsa helal olur, suya düşüp suda boğulursa helal olmaz, burada şüpheden dolayı haramlık tarafı tercih edilir. Buna benzer olarak av, bir dağa veya yüksek bir yere düşüp oradan aşağı yuvarlanarak ölürse eti yenmez, şayet direk olarak yere düşer de ölürse eti yenir. Avcı sert bir cisimle ava vurur da av yaralanmadan ölürse eti yenmez, eğer yaralanırsa eti yenir. Avcı silahını ava atar da avın bir uzvu koparsa kopan organ yenmez ama av yenir, şayet av üç veya daha fazla parçaya ayrılırsa yenir (Kudûrî, 1966; Serahsî, ts.).

Şafî mezhebinde de avcıda kendisiyle nikâhlanılması caiz olan Müslüman veya kitap ehli olma şartı aranmıştır. Eğer bir Müslüman ile Mecusi bir avı ortaklaşa avlasa etinin yenmeyeceği ifade edilmiştir (Şirbînî, 1997).

Mâlikî mezhebinde kitap ehlinin Allah'ın adını anarak kestiği hayvanın etini yemek caizdir, Mesih'in adına veya kilise adına kestikleri caiz değildir, Mâlikî mezhebinde kitap ehli olsa bile kara avlarından avladığı avın etini yemek caiz görülmemiştir. Bu konuda İmam Mâlik (r.h) Mâide suresinin 94. Ayetini okumuş ve burada kitap ehlinin zikredilmediğini beyan etmiştir. Deniz avında ise Mâlikîlere göre Mecusi bile olsa avladığını yemek caizdir (Sahnûn, 1323).

Yakarıdaki izahlardan mezheplerde avcıda aranan şartların geniş bir şekilde ele alın-

dığı görülmektedir. Burada öne çıkan husus avcının ava silah atarken besmele çekmesinin gerekliliğidir. Müslüman bir kimşenin usulüne uygun avladığı hayvan bütün mezheplere göre helaldir. Kitap ehlinin Allah'ın adını anarak avladığı kara avı da Mâlikîlerin dışında helal sayılmaktadır.

5. Avlanacak Hayvan ile İlgili Şartlar

Eti yenen hayvanların avlanması caiz olduğu gibi eti yenmeyen hayvanların da avlanması caiz görülmüştür (Kudûrî, 1966). Eti yenen hayvanların avlanmak suretiyle etinden, derisinden istifade edilebilir. Eti yenmeyen hayvanlar avlandığında ise derisinden, tüyünden, boynuzundan istifade edilebilir veya zararlı bir hayvan ise zararı önlenmiş olur (Serahsî, ts.).

Av hayvanının evcil bir hayvan olmaması gerekir. Evcil hayvanlar için avlanmak söz konusu değildir, onlar dinî esaslara uygun olarak kesilir. Yalnız evcil bir hayvan kaçır da bütün gayretlere rağmen yakalanamazsa veya bir kuyuya düşer ve çıkarılmazsa silâhla öldürülebilir. Çünkü bu durumda ihtiyarî boğazlama imkânsız hâle gelmiş demektir. Buna karşılık geyik vb. hayvanlar da ehlileştirilmişlerse artık av yoluyla öldürülemezler. Hatta Mâlikîlere göre evcil olan deve, inek, koyun gibi hayvan sonradan vahşileşirse avlanmak suretiyle onun eti yenmez. Bunun sebebi o hayvanın temelde evcil olmasıdır (Sahnûn, 1323). Evcil hayvanlarda ise Cumhura göre ise yenir (Zuhaylî, 1985; Şener, 1991). Bu konuda cumhurun görüşünü tercih etmek uygun olur. Çünkü cumhurun görüşünde genişlik olduğu görülmektedir.

6. Eğitilmiş Hayvan ile Avlanmak

Köpek, tazı gibi dişli hayvanlarla veya doğan, şahin gibi pençeli kuşlarla avlanmak caizdir. Eğer avcı hayvan avı yaralarsa o avın etinin yenmesi caizdir. Avı

yaralamaz da boğarak öldürürse o avın etini yemek caiz olmaz. İmam Ebû Hanîfe (r.h) ve Ebû Yûsuf'tan diğer bir rivayete göre ise yenebilir (Kâsânî, 1997).

Köpek, tazı, doğan gibi hayvanlarla avlanmak bu hayvanların eğitilmiş olmasına bağlıdır. Bunun delili; Rasulullah Efendimize (s.a.v) Adî b. Hâtim (r.a) köpek ile avlanmanın hükmünü sormuştu. Efendimiz de (s.a.v) eğitilmiş av köpekleri, Allah'ın ismi anılarak gönderildiği zaman onun yakaladığı avın etinin yenebileceğini haber vermişti (Buhârî, 1981, "Sayd", 10).

Hayvanın eğitilmiş olmasının şartı; Hanefî mezhebine göre köpek, tazı gibi hayvanların üç defa avını yakalayıp kendisi yemeden sahibine getirip bırakmasıdır. Kuşların eğitimi ise çağrıldığı zaman geri dönmesidir. Avcı hayvanlarla avlanma esnasında avcının, hayvanı avın üzerine gönderirken besmele çekmesi gerekir. Avcı hayvanın yakaladığı ava diri olarak yetiştiği zaman onu kesmesi icap eder. Eğer yetiştiği hâlde kesmez de hayvan ölürse eti yenmez. Eğer avı yakalamada eğitilmiş olan köpeğe eğitilmemiş köpek veya besmele çekilmeden gönderilmiş köpek iştirak ederse o avın eti yenmez (Kudûrî, 1966).

Şafiî mezhebinde de köpek, tazı, şahin gibi hayvanlarla eğitilmiş olmak şartıyla avlanmak caizdir. Eğitilmiş olmak için, yakaladığı avın etinden yememek, sahibinin göndermesiyle ava gitmek gibi hususlar zikredilmiştir. Eğitilmiş olduğu hâlde avın etinden yerse kabul edilen görüşe göre o avın etini yemek helal olmaz, o hayvanı yeniden eğitmek gerekir (Şirbînî, 1997).

Mâlikî mezhebinde de eğitilmiş hayvan ile avlanma ve bu avın helal olup olmama konusu çokça tartişılmıştır. Eğitilmiş hayvanlar ile avlanmanın caiz olduğu vurgulan-

mıştır. Eğer avcı hayvanı ava gönderirken besmele çekmeyi unutursa o avın etinin yenebileceği söylenmiştir. Köpeğin sahibinin Müslüman olması veya Mecusî olması gibi durumlardaki hükümler değerlendirilmiştir. Bir Müslüman ve Mecusî, av köpeğini beraber avın üzerine gönderdiğinde veya Müslümanın köpeğini Mecusî ava gönderdiğinde o avın etinin yenmeyeceği hükmü benimsenmiştir (Sahnûn, 1323).

Hayvanın avladığı avın etinin yenmesi için, hayvanın kendisine avlanmayıp sahibine itaat edecek kadar eğitilmiş olması, avcının gönderdiği tarafa gitmesi, eğitilmemiş başka avcı bir hayvanla avda ortak olmaması, avı boğarak öldürmemesi, yaralayıp öldürmüş olması, avladığı hayvandan kendisinin yememiş olması gibi şartlar zikredilmektedir (Serahsî, ts.; Zuhaylî, 1985).

Eğitilmiş hayvan ile avlanmak caiz olunca bu hayvanın alım satımı söz konusu olmaktadır. Hanefî mezhebinde av köpeğinin alım satımı caizdir. Bu konuda eğitilmiş olan köpek ile eğitilmemiş fakat eğitimi mümkün olan köpek arasında bir fark yoktur. Çünkü köpek kendisinden yararlanılan bir hayvandır. Eğitim kabul etmeyen, saldırgan olan, insanlara eziyet veren, kendisinden istifade edilmeyen köpeğin alım satımı ise caiz görülmemiştir (Serahsî, ts.).

Av hayvanlarının yakalanmasında en çok istifade edilen av köpeği, doğan, şahin gibi avcı hayvanlardır. Bu sebeple fıkıh kitaplarında av etinin helal olması için avcı hayvanlarda bulunması gereken kriterlere genişçe yer verilmiştir. Konu hakkında mezheplerde birbirine yakın olan hükümler olduğu görülmektedir. Avlanırken avcı hayvan lazım olunca bu hayvanların eğitilmesi ve alım satımı da söz konusu olmaktadır.

7. Kara Avı

Genel anlamda avcılık denildiğinde ilk akla gelen kara avcılığdır. Kara hayvanlarından bazıları eti için avlanmaktadır. Tavşan, geyik, dağ keçisi, keklik bunlara örnektir. Bazıları kürkü için avlanmaktadır. Tilki, samur, ayı buna örnektir. Fil, dişi için avlanmaktadır. Bazı zarar veren hayvanlar zararından kurtulmak için avlanır.

Kara hayvanlarını avlamak hac ve umre için ihramda bulunan kimselere caiz değildir (Mâide, 5/95). Hatta ihramlı kimse kendisi avlanamadığı gibi, avcıya işaretle bulunma, avın yerini gösterme gibi eylemlerde bulunamaz (Kudûrî, 1966; Şirbînî, 1997; Sahnûn, 1323).

Hac ve umre gibi ibadetler için ihramda olan kimselere kara avının yasak olmasında ince hikmetler vardır. Buradan avlanmanın belli şartları olduğu, her zaman yapılmayacağı, ölçüsüz bir tutkuya dönüşmesi gerektiği, hac ve umre ibadetini yaparken ibadetin manevi hazzını kaybetmeye sebep olmaması gibi nedenlerle yasaklandığı anlaşılmaktadır (Anonim, 2014a).

Gümümüzde insan nüfusunun çoğalarak yaban hayvanlarının yaşam alanlarına konutlar yapılması gibi sebeplerle karada yaşayan canlı türlerinin azalması, bazıları yok olması, ateşli silahların çoğalması kara avcılığını bitme noktasına getirmiştir. Bu sebeple avcılık ile ilgili birçok sınırlama ve yasaklar getirilmektedir.

8. Deniz Avı

Deniz ürünleri genelde yemek için avlanmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de "Allah, taze et yemeniz ve takınacağınız süs eşyası çıkarmanız için denizi sizin hizmetinize verendir" buyrulmuştur (Bakara, 2/65). Pey-

gamber Efendimiz (s.a.v) "*Onun (denizin) suyu temiz, ölüsü de helaldir*" buyurmuştur (Nesâî, 1981, "Sayd", 35). Deniz ürünlerinden yemenin yanında inci gibi süs eşyası ve parfümeride kullanılmak gibi başka maksatlarla avlanan ürünler de vardır.

Denizde yaşayan canlılardan Hanefî mezhebinde sadece balık türleri helal sayılmıştır. Balığın haricinde olan deniz ürünleri Hanefî mezhebinde habâis denilen hoş olmayan, insan tabiatına uygun olmayan canlılar kabul edilerek yenilmeleri caiz görülmemiştir. Aynı zamanda balıklardan dışarıdan bir müdahale olmadan kendiliğinden ölenlerin de yenilmesi helal değildir (Serahsî, ts).

Şafiî mezhebinde ise deniz ürünleri genel olarak tayyibâttan, tiksindirici olmayan canlılardan görülüp helal sayılmıştır. Ancak Şafiî mezhebinde su kaplumbağası, yengeç, gibi hem karada hem denizde yaşayan canlılar helal değildir. Kendiliğinden ölen, su üzerinde ters dönen balıklar da onlara göre helaldir. Ancak, bu şekilde ölen balıklar, bozulup sağlığa zararlı hâle gelmişse helal değildir (Şirbînî, 1997).

Deniz avında kara avından farklı olarak hac ve umre için ihrama girmiş kimselere de avlanmak caizdir. Denizden avlanan ürünlerin alım satımı caizdir. Ancak henüz avlanmamış, suda bulunan balık görülse bile tutulup tutulmayacağı, miktarı gibi belirsizlikler olduğu için alınıp satılması caiz değildir (Kudûrî, 1966).

Deniz ürünleri bugün de yaygın olarak avlanılmaktadır. Günümüzde avcılık deyince insanlar arasında alınıp satılması yaygın olan deniz ürünleridir. Deniz ürünlerinde de bugün dünde olmayan bazı problemler vardır. Denizlerdeki kirlilik, aşırı avlanma deniz canlılarının azalmasına hatta bazı türlerinin yok olmasına sebep olmuştur.

Bazı kimseler suya elektrik vererek veya dinamit patlatarak avlanmaktadır. Bu davranış dinimizin hayvanlara gösterilmesini istediği merhamet ile bağdaşmaz. Çünkü bu uygulama büyük, küçük demeden sudaki bütün canlıların ölmesine sebep olmaktadır.

Deniz ürünlerinde bir de çiftlik balıkları vardır. Deniz ürünlerinin azalması sebebiyle üretim tesisleri kurularak deniz içerisinde kafesler içerisinde balık üretimine gidilmiştir. Kafeste yetişen su ürünleri helal olmakla beraber, yedikleri yem, suda kirliliğe sebep olma, aşırı antibiyotik kullanma, kalabalık olarak dar ortamda bulunma gibi bazı olumsuzluklar taşımaktadır.

9. Avlanma Adabı

Müslüman bir avcı ihtiyacı için bile avlansa canlılara merhamet duygusunu kaybetmemelidir. Hayvanları, üreme, yavru lama ve yumurtlama zamanlarında avlanmamalıdır. Avlanmayı ihtiyaç kadar yapmalı, aşırıya kaçmamalıdır. Hayvanların nesillerinin devamını sağlamak, tabiattaki dengeyi bozmamak hedeflenmelidir.

Su ürünlerinde patlayıcı madde kullanarak, suya elektrik vererek avlanmamalıdır. Çünkü bu şekilde yapılan av bir anda balıkların yanında milyonlarca yavru ve balık yumurtasını da yok etmektedir. Yine büyük trollerle denizi kurutacak kadar aşırı balık avlama, balıkların neslini tehlikeye atar. Haddinden fazla küçük balıkları yakalamak da henüz yenecek seviyeye gelmemiş olduklarından dolayı sakıncalıdır. Zaten balıklarda Tarım ve Orman Bakanlığının belirlediği ölçüler vardır. Bu ölçülere uymayan avlanmalar yasaklanmakta, avlanana 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'na göre el konulmakta ve cezalar verilmektedir.

Hayvanlar, hile ve aldatma ile avlanmamalıdır. Keklikleri yakalamak için hile yaparak, kasetten keklik sesi vererek aldatıp avlamak uygun değildir. Kuşları emniyet vakti olan geceleri yuvasında uyurken yakalamaya izin verilmemektedir (Taberânî, 1983). Henüz yavru hâlinde olan av hayvanlarına dokunulması da yasaklanmıştır (Ebû Dâvûd, 1981, "Cihad", 112).

Av hayvanlarına avlanırken işkenceye sebep olan, acı çektiren, uzun süre çırpınıp can çekiştirmelerine yol açan av aletleri ve avlanma yöntemlerinden uzak durmak gerekir. Avlanırken avcılık ile ilgili konulan kurallara, kanun ve yönetmeliklere, yasaklara uymak icap eder. Çünkü bunlar günün şartlarına göre üzerinde düşünülüp araştırılarak oluşturulmuştur.

10. Avcılığın Zararları

Avcılık, insana spor yapma, savaşa hazır olma, gıda ihtiyacını temin etme gibi bazı faydaları sağlamanın yanında birtakım olumsuzluklara da sebep olmaktadır.

Avcılık, avlanan kimsede bağımlılığa sebep olabilir. Hastalık ve vazgeçilmez bir tutkuya dönüşebilir. Böyle bir kimse zamanlı zamansız devamlı avlanmak için gidebilir. Bu da vakit israfına sebep olur. Yapacağı ibadetleri, diğer işleri aksatmasına sebep olur. Peygamber Efendimiz (s.a.v) av peşinde aşırı bir şekilde koşan, kendini bu işe kaptıran kimselerin bazı yükümlüklerini yerine getirmeyi unutabilecekleri uyarısında bulunmuştur (Ebû Dâvûd, 1981, "Dahâyâ", 24-25; Tirmizî, 1981, "Fiten", 69).

Bu sebeple avcılık ile ilgili "Kırk gün taban eti, bir gün av eti" sözü meşhur olmuştur. Kişi avlanamasa bile av peşinde koşmaya devam etmektedir. Nitekim avcılık hakkında yapılan araştırmalarda avcılarının av-

lanmasının en önemi sebebi avcılık tutkusu olduğu görülmektedir (Büyükarıkan, 2018).

Avcılık insanda merhamet duygularının azalmasına sebep olabilir. Devamlı av yakalayıp öldürme düşüncesinde olan kimse- nin vicdanı körelebilir.

Avcılık ateşli silahlarla yapıldığında meydana gelen bazı tehlikeler vardır. Kişi silahın ateş almasıyla bazen kendine zarar verebilir. Bazen de av zannıyla beraber ava çıktığı arkadaşlarına zarar verebilir, ölümlerine sebep olabilir.

Avcılık sağlığın bozulmasına neden olabilir. Soğuk kış gününde avlanan kimse gri- bal enfeksiyonlara maruz kalabilir. Denizde avlanırken saatlerce soğuk havada hareketsiz duran kimsenin sağlığı riske girebilir.

Deniz avcılığı genelde gece yapılmaktadır. Sabaha karşı avdan dönülmektedir. Gece boyunca avlanan kimse uyku düzensizliği yaşar. Bu da sağlığına olumsuz yönde etki eder.

Eti yenen hayvanların fihki olarak kesim ve avlanma şartlarının yerine gelmesinin yanında sağlığa zararının olmaması gerekir. Bu sebeple kesilen hayvanlar veteriner kontrolünden geçmektedir. Avlanan yaban hayvanlarında bulaşıcı hastalıklar olabilir. Bu zararlar insanlara geçebilir. Av hayvanların da veteriner kontrolünden geçirilmesi, tüketime sunulmadan önce gerekli tahlillerin yapılması gerekir. Bu araştırma ve incelemelerin tam anlamıyla yapıldığını söylemek zordur.

11. Hayvanlara Merhamet Etmek

İslam dini öldürmeyi değil yaşatmayı teşvik etmektedir. Doğada bulunan bütün canlılar ekosistemin bir parçasıdır, tıpkı insanlar gibi yeryüzünün sakinleridir. Bu canlıların yok olması veya normalden fazla

azalması ekosistemdeki dengeyi bozar. Aynı zamanda yeryüzünde insanların yaşama hakkı olduğu gibi hayvanların da yaşama, korunma, barınma gibi temel hakları vardır. Kur'ân-ı Kerim'de, "Yeryüzünde hareket eden hayvanların, gökyüzünde kanatlarıyla uçan kuşların insanlar gibi birer topluluk oldukları" haber verilmektedir (En'âm, 6/38). Bu sebeple İslam dini avcılığa belirli şartlarda izin vermiştir. Yeryüzünde bulunan bütün canlılara merhamet edilmesi emredilmiştir.

Allah Resulü (s.a.v) hangi canlı olursa olsun ona yapılan iyiliğe sevap verileceğini bildirmiştir (Buhârî, 1981, Müsâkât 9; Müslim, 1981, Selâm 153). Yine Efendimiz (s.a.v); Allah'ın, merhametli olanlara rahmetle muamele edeceğini haber vermiştir. İnsanlar, yeryüzünde olan canlılara merhamet ettiğinde semada olanlar da insanlara merhamet edeceğini müjdelemiştir" (Ebû Dâvûd, 1981, "Edeb", 58; Tirmizî, 1981, "Birr", 16). Bu hadisi şerifte merhamet edilecek varlıklar "yeryüzünde olanlar" şeklinde ifade edilerek geniş tutulmuştur. Buna insanlar dâhil olduğu gibi evcil ve vahşi hayvanların, bitkilerin de dâhil olabileceği anlaşılmaktadır.

Hadisi şeriflerde İsrail oğullarından günahkâr birisi kuyudan su çıkarıp bir köpeği sulaması sebebiyle affolunduğu haber verilmektedir (Buhârî, 1981, "Müsâkât", 9, "Mezâlim", 23, "Edeb", 27; Müslim, 1981, "Selâm", 153; Ebû Dâvûd, 1981, "Cihâd", 44; İbn Mâce, 1981, "Edeb", 8). Buradan hayvanlara yapılan iyiliğin sevap olduğu, günahların affına vesile olacağı anlaşılmaktadır.

İslam dini, hayvanlara zulüm ve işkence etmeyi yasaklamıştır. Onları yaratılış gayesine uygun olmayacak tarzda zorlamayı uygun görmemiştir. Resûlullah (s.a.s): "Hiçbir kimse yoktur ki bir serçeyi yahut ondan daha büyük bir canlıyı haksız

yere öldürsün de Yüce Allah ona bunun hesabını sormasın!" (Nesâî, 1981, "Sayd", 34) buyurarak hayvan hakları konusunda uyarıda bulunmuştur. Bir serçe kuşunun bile haksız ve gereksiz yere öldürülmesinin, hesap sorulmasının gerektireceğini bildiren bu hadisi şerif avcılık konusunda çok önemli bir ölçüye dikkat çekmektedir. Gereksiz, faydasız yere hiçbir hayvana dokunmamak icap ettiğini vurgulamaktadır.

Peygamberimiz (s.a.s), bir kadının kediye kızıp onu hapsettiğini, aç ve susuz kalarak ölmesine sebep olduğunu, bu nedenle Allah'ın azabına uğradığını haber vermiştir (Buhârî, 1981, "Bed'ü'l-halk", 16). Bu hadisi şeriften her canlıya yapılan eziyetin ve kötülüğün günah olduğu ve cezaya çarptırılmaya sebep olacağı anlaşılmaktadır.

Günümüzde bazı kimselerin hayvanlara eziyet ettiği haberlerinin yanında genel olarak hayvan sevgisinin arttığı ve bu konuda duyarlılık olduğu görülmektedir. Özellikle kedi, köpek gibi evcil hayvanlara sahip çıkılmakta, su ve yiyecek verilmektedir. Ancak yaygınlaşan şehirleşme ve apartman hayatı insanların yaşamını zorlaştırdığı gibi hayvanların yaşamasını da zorlaştırmaktadır. Başiboş sürü hâlinde gizen sahipsiz köpekler insanlara zarar verebilmektedir. Bu sebeple başiboş hayvanların rehabilite edilmesi, uygun bakım yerlerinin yapılması gerekmektedir. Yoksa apartman ve çevresine sıkışan ne insan ne de diğer hayvanlar huzurlu yaşayamayacaktır.

Bazı hayvan sever olduğunu söyleyen kimseler ve bazı vegan ve vejeteryanlar hayvanların kesilmesine ve avlanmasına tamamen karşı çıkmaktadır. Onların görüşlerine saygı duymakla beraber bu görüşlere tamamen katılmak mümkün değildir. Çünkü hayvanlar tabiatta doğal bir denge unsuru olmalarının yanında insanların istifadesi

için yaratılmıştır. Onlar kesilmese veya avlanmasa bile belirli bir yaşam süreleri vardır. Bu süre sonunda hayatları sona erecektir. Evcil hayvanların yaşaması için doğaya salındığı düşünülse diğer hayvanların besin zincirine dahil olacaktır. Fakihler ibadet maksatlı olsa bile kurban kesiminde hayvanların belli bir yaş ve olgunluğa ulaşma şartı aramıştır. Bu şartların hayvanların yaşama hakkına saygı ve belli bir refah seviyesine ulaşmaları hedeflendiği anlaşılmaktadır. Hayvanların kesilmesine karşı çıkarak insanların vejeteryen olmasını istemek insan fitratına ve sosyal realiteye ters düşen bir tutumdur (Koşum, 2020).

İnsanların en önemli protein kaynaklarından birisi ettir. Hiç hayvansal ürünleri tüketmeden sağlıklı bir hayat sürmek zordur. Bu sebeple hayvanların refahını sağlayarak belli olgunluğa erişenler kesilerek veya avlanarak yenmesi gerekir. Dünyada hayvanları tamamen başı boş bırakıp ecelleriyle ölünceye kadar istifade etmeyen bir toplum bilinmemektedir. Canlılara merhameti savunarak tüketilmesini uygun görmeyenler, hayvansal gıdaları tüketmeyip sadece bitkisel gıdaları tüketenler bitkilerin de birer canlı olduğunu unutmamalıdır.

Sonuç olarak, bütün canlılara merhamet etmek, huzur ve güven içerisinde yaşamalarına yardımcı olmak gerekir. Herhangi bir canlıya eziyet etmek, kötü muamele yapmak caiz görülemez. Eti yenen hayvanlar, belli olgunluğa geldiğinde etlerinden istifade etmek de o hayvanların yaratılış gayesine uygundur. Gereksiz yere de hiçbir hayvanın canına kıymaya da izin verilemez.

12. Çevreyi Korumak

Avcılığın çevreyi korumak ve çevre temizliği ile de ilgisi vardır. Çevre korunmadığı

ve kirlendiği zaman bundan insanlar olumsuz yönde etkilendiği gibi diğer canlılar da etkilenmektedir.

Kara hayvanlarına doğrudan en çok zarar veren çevre felaketinin orman yangınları olduğu söylenebilir. Orman yangınları yaban hayvanlarını öldürücü etkiye sahiptir. Aynı zamanda yaşam alanlarının bozulmasına ve yiyecek maddelerinin azalmasına sebep olmaktadır. Yangınlar hayvanların göç etmesine, istilacı türlerin artmasına da neden olabilmektedir. Son yıllarda ülkemizde ve diğer ülkelerde meydana gelen yangınlar sebebiyle milyonlarca hatta milyarlarca yaban hayvanı ölmüş, bir o kadarı da zarar görmüştür. Bunun için ormanlarda hayvanlar için suni barınaklar yapılması, su kaynaklarının korunması, açık alanlar bırakılması gerektiğine dikkat çekilmektedir. Bu gibi tedbirler alındığında yaban hayvanları yangınlardan daha az zarar göreceklerdir (Öztürk, 2019).

İnsanların yaban hayvanlarının yaşadığı alanlara müdahale etmesi, evler, fabrikalar yapılması, ağaçların kesilmesi yaban hayvanlarının yaşamını zorlaştırmakta, bazı türlerin yok olmasına sebep olmaktadır.

Küresel ısınma ve aşırı bilinçsiz su kullanılması nedeniyle göllerin, sulak alanların kuruması da yaban hayatına zarar vermektedir. Buna uçakların da eklenmesiyle göçmen kuşlar çok zarar görmektedir.

Denizlerdeki kirlilik de gitgide artmaktadır. Son zamanlarda Marmara denizinde aşırı bir şekilde meydana gelen müsilaj/deniz salyası bu kirliliğin dışı vuran en açık örneğidir. Kanalizasyon atıklarının tam arıtılmadan denizlere verilmesi, fabrikalardan sulara karışan zararlı atıklar, deniz canlılarına zarar vermektedir. Evlerde yapılan kıyaztımaların yağlarının bile ayrılıp toplanması, kanalizasyon sistemine verilmemesi

gerektiği üzerinde durulmaktadır. Günümüzde pandeminin de etkisiyle aşırı derecede artan antidepresan ve diğer ilaç ve hapları kullanan insanların idrarlarının suya karışmasıyla denizdeki balıkların etkilendiği, sağlıklarının bozulduğu ifade edilmektedir (Anonim, 2021c).

Plastik atıkların da deniz canlılarına çokça zarar verdiği bilinmektedir. Denizlerde dağlar gibi plastik atıkların toplandığı söylenmektedir. Plastikleri yutan birçok deniz canlısı ölmektedir. Ayrıca mikro plastik parçacıklar da suyun kirlenmesine sebep olmakta ve suda yaşayan canlıların zarar görmesine etki etmektedir.

Netice olarak karada, sularda ve havadaki bozulmalar yaban hayatını her yönden kuşatarak hayatı onlara zindan hâline getirmeye başlamıştır. Gerekli tedbirler alınmazsa birçok canlının neslinin tükeneyeceği, popülasyonunun azalacağı kaçınılmaz olacaktır.

13. Sonuç ve Öneriler

İslam hukukunda av ve avcılık ile hükümler tespit edilmiştir. Avlanmanın ve av etmenin helal olma şartları belirlenmiştir. Bu hükümler temel prensip olarak devam eden zaman içerisinde geçerliliğini koruyacak, yeni gelişmelere rehberlik edecektir. İslam dininde hükümler belli bir zaman ile sınırlı değildir. Ancak değişen zaman içerisinde farklı uygulamalar, gelişmeler ortaya çıkabilir. Nitekim av ve avcılık konusuna bugünün penceresinden baktığımız zaman dünden farklı olarak ortaya çıkan bazı durumların olduğu, avcılık sınırlarının daraldığı görülmektedir.

Buna göre; avlanmanın meşru ve helal olmasının bir sebebi gıda ihtiyacını karşılamaktır. Hâlbuki bugün avlanmak, gıda ihtiyacından daha çok zevk için yapılmakta-

dır. Avcılık yapabilmek için birçok prose-
dür gerekmekte, masraflar yapılmaktadır.
Dolayısıyla gıda ihtiyacını avcılığın dı-
şında karşılamak -deniz ürünleri hariç tutu-
lursa- daha kolay, ucuz ve zahmetsiz ol-
maktadır.

Avcılığın mubah olmasının bir sebebi de-
vamlı vatan müdafaasına hazır olmak, atış
talimleri yapmak olarak zikredilmektedir.
Bugün atış yapmak için avcılığa gerek yok-
tur. Atış poligonlarında bu talim en güzel
şekilde yapılmaktadır.

Günümüzde nüfus yoğunluğu artmış, in-
sanlar yabani hayvanların yaşam alanlarına
fazlasıyla müdahale eder olmuştur. Hay-
van türlerinin bir kısmının nesli tükenmiş,
bir kısmı da tükenmeye yüz tutmuştur. Her
canlının tabiatta bir denge unsuru olduğu
bilinmektedir. Bu sebeple nesli tükenmeye
yüz tutan canlıların korunması gerekmektedir.
Güncel olarak av ve avcılığa bu açı-
dan bakıldığı zaman avcılıkta alanın çok
daraldığı anlaşılmaktadır.

Bugün avcılık konusunda en fazla deniz
avından söz edilebilir. Deniz avcılığında da
aşırıya kaçılması sebebiyle bazı balık tür-
leri yok olmakla karşı karşıyadır. Aşırıya
kaçmadan deniz ürünlerinden avlanıp in-
sanların istifadesine sunulmaya devam et-
mek gerekeceği, yakın zamanda bu konuda
değişiklik olmayacağı öngörülmektedir.

Denizlerde de kirliliğın artması deniz ürün-
lerinin sağlığını bozmakta, bu da insanlara
yansımaktadır. Deniz ürünlerinin bazısında
bulunan cıva gibi ağır metaller sağlığı teh-
dit etmektedir. Son zamanlarda Marmara
denizinde yoğun bir şekilde ortaya çıkan
müsilaj/deniz salyası denizlerdeki kirliliğın
yüksek boyutlara çıktığını göstermektedir.
Karada meydana gelen her türlü olumsuz
uygulamalar, denizleri de etkilemektedir.
Son yıllarda pandeminin de etkisiyle kulla-

nımı artan antidepresan ilaçların suya karı-
şarak denizlere ulaştığı, balıkların sağlığını
bozduğu vurgulanmaktadır. Aynı zamanda
denizlerde meydana gelen aşırı kirlenme ve
aşırı avlanma sebebiyle deniz ürünlerinde
azalma meydana gelmiş, bu da kültür ba-
lıklarının üretilip tüketilmesinde artışa se-
bepe olmuştur.

Avcılık belirli bir beceri ve tecrübe gerek-
tirmektedir. Tecrübe olsa bile yine de nasip
işidir. Allah'ın verdiği bir rızıktır. Bu se-
beple can taşıyan hayvanlara merhamet et-
mek gerekir. Onları istifade etme kastı ol-
madan keyif uğruna avlayıp telef etmek is-
raftır. İsraf ise dinimizin haram kıldığı bir
hususdur. Müslüman yapmış olduğu her
işinden hesaba çekileceğini düşünerek ha-
reket etmelidir.

Avcılık, canlılar arasında doğal olarak ka-
rada ve denizlerde eskiden beri devam et-
mektedir. Canlıların birçoğunun besinini
temin etmesi avlanmaya bağlıdır. Bu se-
beple avlanmayı yok saymak mümkün ol-
mamaktadır.

Av ve avlanma konusunda İslam hukuku-
nun ortaya koyduğu kurallara uymak, hem
dünyadaki ekolojik dengenin korunmasına
yardımcı olacak hem de gelecek nesillere
temiz, sağlıklı ve zengin bir doğal miras bı-
rakılmasına vesile olacaktır. Günümüzde
avcıların istek ve görüşlerini de dikkate
alarak, av ve avcılık ile alakalı güncel du-
rumları da değerlendiren dini hükümleri ih-
tiva eden kitapların hazırlanması son de-
rece faydalı olacaktır.

14. Kaynaklar

Anonim, (2021a). Resmî gazete.
[https://www.resmigazete.gov.tr/eski-
ler/2005/10/20051024-2.htm](https://www.resmigazete.gov.tr/eski-ler/2005/10/20051024-2.htm), (Erişim,
30.09.2021)

Anonim, (2021b). Resmî gazete.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005>

[/10/20051024-2.htm](#), madde 54. (Erişim, 30.09.2021)

Anonim, (2021c). Antidepresanların Balıkların Kişiliğini Yok Ettiği Ortaya Çıktı. <https://www.indyrturk.com/node/315471/bi%CC%87li%CC%87m/antidepresanlar%C4%B1n-bal%C4%B1klar%C4%B1n-ki%C5%9Fili%C4%9Fini-yok-etti%C4%9Fi-ortaya-%C3%A7%C4%B1kt%C4%B1> (Erişim, 27,09,2021)

Anonim, (2014a). *Hadislerle İşlam*. Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara.

Anonim, (2016a). Yaban Domuzlarına Lavantalı Önlem Alınıyor. <https://www.haberler.com/guncel/yaban-domuzlarina-lavantali-onlem-8105856-haberi/> (Erişim, 18.05.2022)

Anonim, (2022a). <https://www.haytap.org/index.php/200908242127/vejetaryen-dunyasi/vejetaryen-olmak-isteyenler-icin-bilgiler> (Erişim, 18.05.2022)

Bozkurt, N. (2009). “Spor”, *Diyanet İşlam Ansiklopedisi*, İstanbul.

Buhârî, E. A. (1981). *el-Câmi’u-sahih* (Kütübü’s-sitte içinde), Çağrı Yay., İstanbul.

Büyükarıkan, U. (2018). *Avcı ölçeği ile Türkiye’de avcı profilinin analizi*, Türkiye Ormancılık Dergisi, 19(2): 163-169.

Debûsî, E. Z. (2001). *Takvîmü’l-edille*, Dâru’l-kübübi’l-ilmiyye, Beyrut. 458.

Ebû Dâvûd, S. b. E. (1981). *es-Sünen* (Kütübü’s-sitte içinde), I-V, Çağrı Yay., İstanbul.

Erdem, S. (1991). “Av”, *Diyanet İşlam Ansiklopedisi*, İstanbul, IV, 100, 101.

Furat, A. H. (2013). *İşlam Hukukunda “Avcılık (Fıkıh Kitaplarındaki Kitabı’s-Sayd Bahsinden Modern Avcılığa Bakış*, Ekev Akademi Dergisi Yıl: 17 Sayı: 55.

Güven, Ö. Hergüner, G. (1999). *Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanakları*, PAÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı:5.

İbn Mâce, E. A. (1981). *es-Sünen* (Kütübü’s-sitte içinde), I-II, Çağrı Yay., İstanbul.

İlhan, N. Şenel, M. (2008). *Dîvânu Lüğati’t-Türk’e Göre Av, Avcılık ve Hayvancılıkla İlgili Kelimeler ve Kavram Alanları*, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/1 Winter.

Kâsânî, A. (1997). *Bedâiu’s-sanâi fi tertîb ’ş-şerâi* (thk. Ali Muhammed Muavviz, Adil Ahmed Abdülmevcud), Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut.

Keskin, Y. Z. (2007). *Hadislere Göre Avcılık ve Avlanma Esasları*, Hadis Tetkikleri Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1.

Koşum, A. (2020). *İşlam İbadetler Fıkıhında Hayvanların Yaşamaları Bağlamında Kurban İbadeti*, İşlam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy. 35, s. 389-405.

Kudûrî, E.H. (1966). *el-Kudûrî fi’l-fıkhi’l-Hanefî*, Eser Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul.

Lâmişî. M. b. Z. (1995). *Kitâbün fi usuli’l-fıkhi*, Dâru’l-garbi’l-İşlami, Beyrut. 62.

Müslim, b. H. (1981). *el-Cami’u’s-sahih* (Kütübü’s-sitte içinde), I-III, Çağrı Yay., İstanbul.

Nesâî, E. A. (1981). *es-Sünen* (Kütübü’s-sitte içinde), I-VIII, Çağrı Yay., İstanbul.

Nevevî, E. Z. (1983). *Sahih-u Müslim bi Şerhi’n-Nevevi*, Trc. Ahmed Davutoğlu, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 9, 5348. IX, 5348.

Özaydın, A. (1991). “Av”, *Diyanet İşlam Ansiklopedisi*, İstanbul, IV, 102.

Öztürk. N. (2019). *Orman Yangınları ve Yaban Hayatı*, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi, Karadaki Yaşam Dergisi, Yıl 2, sayı 4.s. 67-74.

Sahnûn, E. S. (1323). *el-Müdevvenü'l-kübrâ*, Matbaatü's-saade, Mısır. II, 51-62.

Serahsî, E. M. *Mebşût*, 11, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut. 11, 220,

Şener, M. (1991). "Av", *Dıyanet İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, IV, 104-105.

Şirbînî, Ş. M. (1997). *Muğni'l-muhtâc ila marifeti maani elfâzi'l-minhâc*, Dâru'l-marife, Beyrut.

Taberânî, E. K. (1983). *el-Mu'cemü'l-kebîr*, thk, Hamdi b. Abdülmecid es-Selefi, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem. III, 131

Taberî, Muhammed. b. C. *Târîhu'r-rusûl ve'l-mülûk*, Dâru'l-marife, Mısır. 1, 258.

Tirmizî, E. İ. (1981). *Sünenü't-Tirmizî* (kütübü's-sitte içinde), I-V, Çağrı Yay., İstanbul.

Uyanık, M., Emir, H. (ts.) *Av ve Yaban Hayatında Av Turizmi*, Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Av ve Yaban Hayatı Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Zuhaylî, V. (1985). *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühû*, Dâru'l-fikr, 2. Baskı Dımeşk.